

הַלְבוּת צִיצִית סִימָן כַּה

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ט]

מַצְוָה לְעִשׂוֹת טְלִית נָאָה [צִיצִית נָאָה].⁸

8) ומי שמלבושיו נאים כתב בשו"ת אנרות משה (או"ח ח"א וקרועה, כתב הכף החיים (סי' ג) בשם האחרונים, שגדולה היא בושותו ונגותו.

ובגד שלובשו לצורך עצמו ולא לקיים בו מצות ציצית, אף שיש בו ארבע כנפות ומטיל בו ציצית, כתב בשו"ת אנרות משה (או"ח ח"א סי' קפז) שלא נאמרה בו מצות וצנעה, כיון שאינו מיוחד למצוה, ובזמן חז"ל שהיו כל בגדיהם עשויים בארבע כנפות [כמבואר בתוס' בברכות יח, א ד"ה למחר], לא יתכן שהיה חיוב להקפיד עליהם שיהיו נאים, אלא מצוה זו נוהגת רק בטלית שלובש בתפילה או בטלית קטן שלובש לצורך קיום המצוה.

[משנ"ב שם]

אָבֵל אִסוּר לְרַקֵּם פְּסוּקִים שֶׁל תּוֹרָה בְּטְלִית.⁹

9) ובטעם האיסור, כתב הבי"י (י"ד סי' רפג) בשם שו"ת הרמב"ם, שכיון שהציצית תשמישי מצוה היא ואין בה קדושת הנוף, יש לחוש שמא יכנס עמה לבית הכסא ולבית הטבילה, ויבואו דברי התורה לידי ביוז.

ומטעם זה כתב הגרי"ש אלישיב (קובץ תשובות ח"א סי' קטו), שאין לכתוב פסוקים במודעה בעיתון או בהזמנה לשמחה, כדי שלא יבואו לידי ביוז.

וטעם נוסף כתב הרמב"ם (שם) משום שאסור לכתוב פסוקים מן התורה כשאינם ספר שלם, וכן הביא המשנ"ב לקמן (סי' תרלח ס"ק כד) את שני הטעמים האלו לגבי איסור כתיבת פסוק לנוי סוכה על גבי דלעת וכיוצא בזה, וראה מה שכתב לקמן (סי' מ ס"ק ג) לגבי כתיבת פסוקים על נייר ולתלתם בפתח בית הכנסת, ומה שכתבנו שם.

סימן כה

דיני תפילין בפרטות

[משנ"ב ס"ק ב]

ומי שאין ידו משגת לקנות ציצית ותפילין, הכריעו האחרונים דתפילין קודמין, כי ציצית הוא רק מצוה אם יש לו טלית של ארבע כנפות¹ ותפילין הוא חובה, ומי שאינו מניחן הוא בכלל פושעי ישראל בגופו.²

1) ומי שיש לו רק בגד אחד של ארבע כנפות ואין בו ציציות, ואין באפשרותו לקנות גם ציצית וגם תפילין, כתב התהלה לדוד (ס"ק ג) שיתכן וקניית הציצית קודמת לקניית התפילין, כיון שאת התפילין יכול לשאול לזמן התפילה.

2) מטעם זה כתב בספרו מהנהגה ישראל (פטי"ו סי"ב), שאם הוא אנוס ואינו יכול לקיים אלא אחת משתי מצוות אלו, דהיינו או ציצית או תפילין, עדיף שיקיים מצות תפילין.

[משנ"ב שם]

מי שאין ידו משגת לקנות ציצית ותפילין, אין מקובל לחזור על הפתחים³ כדי לקנות⁴, אב"ל מי שידו משגת אף סומך על מה שישאל מאחרים אחר שיעזרו בקו, כתב הפ"ח דע"ש ג' דלול.⁵

3) אמנם אם יכול לצמצם בהוצאותיו, ועל ידי זה יוכל לקנותן בלא שיצטרך לחזור על הפתחים, כתב בספרו אהבת חסד (ח"ב פ"כ אות ג בהגה"ה) שחייב לעשות כן.

4) ולגבי מי שאין לו כסף לקנות נר לשבת, כתב בביה"ל לקמן (סי'

רסג סי' ד"ה על הפתחים) שצריך לחזור על הפתחים ואף למכור את כסותו לשם כך, וכן לגבי ארבע כוסות בפסח כתב השו"ע לקמן (סי' תעב סי"ג) שיש לו למכור כסותו, וכן לגבי נר חנוכה כתב במשנ"ב לקמן (סי' תרעא ס"ק ג) שמוכר כסותו או משכיר את עצמו, והקשה בביה"ל לקמן (סי' תרנו סי"א סוף ד"ה אפלו), מדוע גרע דין תפילין מדין נר שבת שחייב לחזור על הפתחים עבורו (כמבואר בשו"ע לקמן סי' רסג סי"ב), וראה שם מה שכתב בביאור דברי הירושלמי, וכתב שם, שמימי לכל הדעות חייב לבקש מחביריו שישאלו לו תפילין, כדי שלא יבטל מצות עשה זו, ובספרו מהנהגה ישראל (פ"ד) כתב, שמי שאין לו תפילין מן הנכון שיעקש עזר מקרוביו ואוהביו שיקנו לו תפילין, מופני שבשואלין קשה לצאת ידי שמים, כי הקשר לא נעשה עבורו ואולי אינו מתאים למידתו.

ופטור זה מלחזור על הפתחים לצורך מצות תפילין, כתב הא"א (ברטשאטש, סי"א) שהוא משום כבוד הבריות, ולכן מי שמוחל על כבוד עצמו ומחזר על הפתחים לצורך מצוה זו, אינו נחשב כפטור מדבר ועושהו. ולגבי מי שכבר מחזר על הפתחים לצורך פרנסתו, צידד שם שיתכן שהוא מחוייב לחזור גם לצורך תפילין.

5) ובטעם הדבר כתב הבי"ח, שעל ידי זה פעמים שאין לו תפילין בשעה שקורא קריאת שמע או מתפלל.

[בהגה"ה בשולי העמוד]

5) גם צ"ע שעל ידי זה אינו מקיים מצות תפילין פד"ן, וגם מקב"ל לכשלה ועובר על לא תקרא.⁶

6) משמעות דבריו שעובר בזה על איסור דאורייתא, וכדעת השו"ע לקמן (סי' רטו ס"ד), וכתב המשנ"ב שם (ס"ק כ), שלדעת כמה ראשונים, המזכיר שם שמים בברכה, אף על פי שהיא ברכה שאינה צריכה, מי"מ אין איסורו אלא מדרבנן, כיון שמוזכרו דרך שבת והודאה.

[בהגה"ה שם]

כי לפעמים תקשר קטן או גדול לפי מדת ראשו והוא מתעצל לתקו"י או שמתכוין מקפיד על זה, וכבר כתב ספרי"מגדים דתפילין שפגמין שלא במקומן הם כפגמין בכיסן.⁸

7) משמע, שאם יתקנו לפי מידת ראשו יצא ידי חובתו, ואף על פי שמיד כשיחלוץ יחזיר את הקשר לכמות שהיה, לא נחשב על ידי זה לקשר שאינו של קיימא שאין יוצאין בו ידי חובה. וכן מבואר ממה שכתב בביה"ל לקמן (סי' ש"ו סי"א ד"ה הקושר) שקשר שעשאוהו על דעת להתירו באורו היום, אם הוא קשר שררר העולם לעשותו קבוע, הרי הוא קשר של קיימא, ואין הולכים אחר דעתו של הקושר לבטל ממנו שם קשר [נדלא כסברת השו"ת אבני נזר או"ח סי' קפג-קפד].

8) מטעם זה כתב לקמן (סי' קי ס"ק ב), שנכון לכל ירא שמים שיקח עמו הטלית והתפילין שלו בעת שיוצא לדרך, ולא יסמוך על זה שישאל שם תפילין מאחרים. וכתב שם טעם נוסף, שעל ידי שיצטרך להמתין עד שידמנו לו תפילין, פעמים שיעבור זמן קריאת שמע ותפילה.

[משנ"ב ס"ק ג]

אין מעבירין עליהם וצריך להקדימן.⁹

9) עיצה לכך מובאת בשם החו"א (דינים והנהגות פ"ג אות יג), שדרכו ז"ה להניח את הכיס של תפילין בתוך הכיס של הטלית על גבי הטלית בפנים, באופן שהטלית היתה בולטת לצד חרף, ולכן אין חשש של יאין מעבירין על המצוות כיון שהטלית בולטת.

המשך במילואים עמוד 6

יום ב' כ"א סיון תשע"ה

באר הגולה לב

הלכות ציצית סימן כד כה

כ"ש ה"ה: ו' גדול ע"ש המבטל מצות ציצית, ועליו נאמר 'לאהו ככנסות הארץ' וגו'. * מנחות מג ב ע"ש
(ד) (ו) (ט) הנהיר במצות ציצית זוכה ורואה פני שכינה:

הלכות תפלין

כה דיני תפלין בפירוט, ובו י"ג סעיפים:

א (א) אחר שלבש טלית מצוין (ב) (ג) יניח תפלין, *שמעלין בקדש, והמניחין פיס התפלין
והטלית לתוך פיס אחת יצריכין לזהר *שלא יניחו פיס התפלין למעלה, כדי (ג) *שלא יפגע

שערי תשובה

שישנו בראיה אצל אחרים ע"ש: [7] תנחומי, עבדיי, ופ"ש לענין לרקם פסוקים
כו' עין פירוד סימן רפג, ראין נכון לצשות פן. וענין מנחת יצחק כ"ב ס"י כה
שקב שפ"ט אם פכר נצשה ורקם פי ציצית סתר לברך עליה, וזהו פ"ש ש"ש ע"ג
ספסל גבירה מעדרים ולא ישב על גוף הטלית שריה מרקמים שם, ועין בש"ך
ביורי שם שנהגו סתר לרקם ע"ש, וענין מנחת יצחק ס"י כ"ו שהבא לשאל אם ירקם
על ספות אין מורין פן סתר לבתולה, כ"ש על טלית, והביא שם סתריי"ד, ובלק"ט
הקמח הביא ג"כ סתריי"ד וכתב שהסכים מתשובה בדיעבד לברך, ופ"ש שם ביו"ד
רעה בשם הרמב"ם אינו בטליתים שלנו שאנו נהגין בהם קדושה שלא לבגס בהם
לבהכ"ש ויציאו בו ע"ש, ועין בא"י בשם מקוריים ש"פ שפסוחה אין טעילות
מיעה"ד מ"ם מצות ציצית מעיל, ונראה ש"סר בן סעבדא דמנחות מקשה באדם

באר היטב

(ד) הנהיר במצות ציצית, וזהו לעשות טלית נאה משהם זה אלי ואנוהו.
ועין ב"ק ש"לח"ל דהקורא קריאת שמע בלא ציצית מעיד עדות שקר
במצמו, מ"א, בתשובת הרדב"ז ח"א סימן מה אסור לרקם פסוקים של תורה
בטלית, והקמח"ד לקט"הקמח כתב: הראיתי פנים להמיר ע"ש:
(ב) יניח תפלין, קרב כנה"ג בשיריו פסק דמי שאין ידו משגת לקנות
ציצית והתפלין דציצית קודם, ע"ש, והקמח"ד בניחא נע"ה והלק"ט ח"א
ס"י גר ובתשובת יד"אלהו סימן מא ותי"ד אה"רן כלם קאמר חלקו עליו פסקו
והתפלין קודם ע"ש, אם מחזיק לתזור על הפסחים כדי לקנות תפלין וציצית,
תניא בירושלמי ופ"ה דאינו מחזיק ע"ש ע"ה:

אסור כו', וכן הוא אסור ויראתם אלו חתומים את כל מצות ה' כו', אשר אתם
[6] יניח תפלין, עין בה"ט, וכתב ב"י בשם האחרונים, שאם אפשר שיהיה לו תפלין בשאלה מאחר, ציצית קודמין ע"ש, וענין לקמן ס"י לח סי"ד יד לענין תפלין ומוקדו.
ונראה דהנה אמר נכון לבו בסוף שאכל לשאל תפלין, שעכ"פ לא יצטרך להסתייגם כל זמן שצ"ה אם לא יתקנו לו לקנות, ואם לא אכ"י אקרא למש"ש שקרא יצטרך
להסתייגם טרם יתקנו לו אחרים ונמצא שכל ספנות תפלין שהיא קודמת למצות ציצית לרד"י הפוסקים אלו שהם עקר לדינא, ועין ב"ד אפרים ובשו"ת שאה"ת א"ה ס"י כח
ובשו"ת שמש"צ דק"ה ס"י טו וכו', ונראה דאם יש לו תפלין של רש"י אלא שרודת להניח תפלין של ר"ה ואין לו ציצית, הציצית קודמין, כיון דבבא דאנשי אין מנחין
תפלין ור"ה כלל, אבל אישכא לא; ואפ"ל יש לו של ר"ה, אם אין לו של רש"י הם קודמין לציצית, שהם העקר לענין פקדה במ"ש ב"י ל"ד; וא"פ שנקדשה תפלין של ר"ה
בדלקה פ"ד, מ"ה לענין לצאת מ"י ר"ה של רש"י קודמים, שאדוקה סתמת זה ונקטו י"ב העולם מלתייהם לפי שכל א' הוא פסולה מוקדמת כמ"ש ב"ק ר"ה וכו' מ"ש ב"י ל"ד.
ולכן פשוט מ"י שאינו יכול לקנות שניהם יקנה של רש"י תחלה ואח"כ בקנייה לו לקנות של ר"ה יקנה, והכי נהוג עלמא, וא"כ ה"ה לענין ציצית, וכתב בש"למ"ד שצ"ה בשם
תשובות דבר מ"ש ש"י שאין ידו משגת לקנות חש"י ותפלין של ראש יקנה של ראש תחלה ע"ש:

באר הגולה

* שמעלין בקדש, על האדם קאי, שע"פ לילך מורגא לרנא ולתתעלות
בקדושה, כי מתחלה הוא רק מכסה את עצמו בכפשי של מצוה,
ועל"י תפלין הוא מקשר את עצמו בקשר החזק והקדוש [א"ד והגרי"א
וכוונ בזה לתרץ קושיה הש"א והרגול מברכה¹⁰]: * שלא יניחה, שכן במגן
אברהם שקב"ה, ונראה לי דאין קפידא בזה, כיון דהתפלין עדין מנחין בתוך
כיסין, ומשכ"ש וכו' והש"י סעיף קטן * משמע דאין לחלק בזה, וכן כתב
בנשמת אדם א"פ דרא"ת נגד הסגן אברהם [מתוספתות ידוא"ל ל"ג ע"ב ר"ה
עבור, מפורש רבנו אליהו שפ"רף למשמש תחלה בש"ל"ה, ונראה ש"ל"ה
על"י ח"ב מכסה וא"פ ע"ל פ"י"ן ש"ך בנה אין מצבירין] היא נראה חלושה
מאד, דטעם קנ"א אברהם הוא כיון שהתפלין עדין מנחין בתוך כיסין אין
המצוה של הקשירה מונעת לפניה, ונראה ע"פ ל"ה מתחלה לשל"ן מן הכיס,
מה שאין פן טעם לענין משמש דהמשמש הוא המצוה, ואפ"ל אם ספ"י"ד
של הכתוב מכסה את התפלין ש"ך גם כן מצוה זו, ע"ל"ן ש"ך בזה אין
מצבירין, מפ"ל מקום קשה מאד להקל בהסגן אברהם אחר דרבים חולקין
עליו, ואפ"ל אם ארע לו פן קשה"ה יושב בבית הכנסת כרבים ומתבייש על"י"ד
זה, מסתפיקא אם יש להקל בזה אחר דהס"ק בנשמת אדם בכלל סח וכן
משמע מהפ"ר מגדים בשפ"עו"ה: והכ סק"ה דדינא דאין מצבירין על המצוה
הוא דבר'תורה, וכבר פסק בש"לס"ן ש"רף לעיל סוף סימן י"ג בסק"ה דכ"ר
תורה אין נדחה מפני כבוד הקב"ה כלל וכו', אם לא כנ"א פ"ד, ולי"ש ב"י
טלית אפ"ל זמן אר"ף סבירא לה לט"רמ"א והוא רק נג"א קטן, כמו שקב"ה הקנ"ן
אברהם שם, וכל"ש"פן כאן שהוא על רגעים אחדים עד שפ"יח הטלית'פ"דול;
וא"פ ע"ל פ"י"ן ע"רין ע"רין: * שלא יפגע וכו', עין במשנה ברוחה בטה
שכתבנו "פרוש אפ"ל" וכו', וקודמו מהא ידוא"ל ל"ג ע"ב בגמרא: וכי צ"ל
להיקל וכו' וקשה כלפי' ה"ך וכו', והנה א"פ ד"ש לרחות קצת, דהכא
שהתפלין מנחין בתוך כיס הטלית שצ"דן לא הוציאן מן הכיס קול טפי, ואפ"ל

משנה ברורה

ו (ט) הנהיר במצות ציצית, מצוה (ה) לעשות טלית נאה
ו ציצית נאה¹⁰, והוא הדין כל המצוות צ"ה לעשותן בהדרגת כל מה
דאפשר, שפ"אמר "זה אלי ואנוהו", התנאה לפניו במצוות, אבל
(ו) אסור לרקם פסוקים של תורה בטלית¹⁰; ומכל מקום אם כבר
נרקם סתר לברך עליה, וא"פ על מורין סתר להתחלה
לרקם דבר'תורה עליו:

א (א) אחר שלבש וכו', ואפ"ל אם הטלית אינו ח"ב אלא
מורגנן, כגון שאולה אחר שלשים יום, ובג"ל בסימן יד וכל
כהאי גוונא, גמ"כ"ן יש להקדימו לתפלין [ארה"ח]: (ב) יניח תפלין,
ומי שאין ידו משגת לקנות ציצית ותפלין, הכריעו (ב) האחרונים
התפלין קודמין, פי ציצית הוא רק מצוה אם יש לו טלית של ארבע
כנסות¹¹ ותפלין הוא חובה, ומי שאינו מניחן הוא בכלל פושעי ישראל
בגמ"כ¹², וי"דלקמן בסימן לו: וכל"ש"פן לענין לקנות תפלין מהדרין
וטלית נאה ותפלין קודמין לכל"י עלמא, והעולם נכש"ל"ן בנה, מי
שאין ידו משגת לקנות ציצית ותפלין, (ב) אין מחזיק לתזור על
הפסחים¹³ כדי לקנות¹⁴, אבל מי ש"דו משגת א"ך סומך על מה ששואל
מאחרים אחר ש"צא"ו קטן, כתב הבי"ח דע"ש גדול¹⁴: (ג) שלא
יפגע, פרוש, אפ"ל לא יא"הו פ"הם ב"רדו, רק לפי הושטת ידו הם
מנחין לפניו תחלה, אין מצבירין עליהם (ג) וצ"רף להקדימו¹⁵, וכל
זה דוקא אם רוצה להניח עמה התפלין, אבל (ד) אם ע"רין אין רוצה
להניחם רק לאחר זמן, לא ש"ך בנה י"אין מצבירין על המצוות:

אם נגע סגן כנ"ר סתר לו לשל"ן ידו סגן ולטל הטלית, וכמו שקב"ה הפריי"מגדים לדעת הסגן אברהם באש"ל אברהם א"ה וכתבש"בנות נחב אות י, דהקמ"ן
אברהם סתר להתחלה להיות מנחין בשנה הש"ל"ראש והש"ל"י"ד בתוך חמ"ק, וא"פ אם יא"ע ש"פ"ע תחלה בהש"ל"ראש יסלקנו מידו ויטל תחלה הש"ל"י"ד ואין

שער הציצית

(ה) אחרונים: (ו) אחרונים: (ב) אליה דפה ופריי"מגדים ותי"א"גם ועוד שא"ר פוסקים: (ג) עלת'מ"ד בשם הירושלמי: (ד) כמו שבררתי בבא"ר ח"ב:
(ז) התי"א"גם, ומי"ה ראה לזה מקנ"א אברהם סק"ד ע"ש:

* גם כע"י שעל"י"דו אינו קב"ה מצות תפלין כ"רין, וגם כ"רף בש"לח"ל ועובר על לא תשא¹⁶, כי לפעמים הקשר קטן או גדול לפי מדה דאשו והוא מתעצל
להקנ"ו¹⁷ או שחברו מקפיד על זה, וכבר כתב הפריי"מגדים ותפלין ש"מנחין שלא במקומן הם כמנחין בכיסין¹⁸):

הלכות תפילין סימן כה

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ז]

אף על פי שיש לומר שיש עשייה אחרת יותר מן הפקח, מצינו בשקטת חב"א.

11) לגבי קידוש לבנה פסק השו"ע לקמן (סי' תכו ס"ב), שאף אם הגיע זמנה ימתין למוצאי שבת, שאז הוא מבושם ובגדיו נאים. ובספרו מחנה ישראל (פטי"ו ס"ה) כתב בשם הח"י אדם (כלל סח ס"א), שמדין זה יש ללמוד, שבמקום שאם ישנה המצוה וקיימתה אחר כך באופן מובהק יותר, מותר להשהותה, ושלא כמו שכתב כאן, ובשם ספר חסידים הביא, שבכל אופן יעשנה מיד, ומסיק שם, שאם אינו יודע מה ילד יום, לכל הדעות יש לעשותה מיד. ובביה"ד לחלן (סי' ד"ה פנע) ובמשנ"ב לקמן (סי' תכו ס"ק ב) כתב בשם ספר מעשה רב, שהגרי"א היה ממהר לקדש את הלבנה ולא המתין. והארצות החיים (המאיר לארץ ס"ק יג) כתב לחלק בין מצות קידוש לבנה ובין מצות תפילין, שבקידוש לבנה על ידי ההמתנה למוצאי שבת משתבחת מצות הקידוש לבנה עצמה, מה שאין כן בתפילין שאין המצוה עצמה משתבחת בכך, ובשעה"צ שם (סי' כא) כתב, שכדברי הספר חסידים משמע גם בפמי"ג ובפתחי תשובה.

[משנ"ב ס"ק ח]

עין שם שהוא ענין גדול¹¹², ואם יודע שילך דרך קבואות המטונפות¹¹³ וכו', ויכנס בכוכו או בנד¹¹⁴.

12) ובגדון האם עדיפה המעלה להיות מהעשרה הראשונים הבאים לבית הכנסת, על פני המעלה ללכת לבית הכנסת כשהוא מעוטף בטלית ותפילין, הביא לקמן (סי' צ ס"ק מז) בשם המג"א (שם ס"ק כח), שהארי"ז ז"ל לא היה מהעשרה הראשונים הבאים לבית הכנסת, משום שצריך לפנות שהיה לו חול, וגם כי רצה לילך מעוטף בטלית ותפילין לבית הכנסת, ואי אפשר לעשות כן קודם היום, ומכך דייק המג"א (כאן ס"ק ג) שהמעלה ללכת לבית הכנסת כשהוא מעוטף בטלית ותפילין עדיפה, וכן הביא הכף החיים (כאן ס"ק יח) בשם כמה אחרונים. וזה שלא ככתוב בארצות החיים (המאיר לארץ ס"ק יח) שביאר שעיקר טעמו של הארי"ז ז"ל הוא משום שהיה צריך לפנות, והטעם השני רק מצטרף לו, ולדבריו כתב שמעלת עשרה הראשונים שהזכירה בגמרא עדיפה על המעלה שילך לבית הכנסת מעוטף בטלית ותפילין. וגם המחצה"ש (כאן ס"ק ג) כתב שעיקר טעמו של הארי"ז ז"ל לא היה מטעם זה.

13) ורחובות שיש בהם פחי אשפה, דעת הגר"ש אויערבך (משנ"ב ביצחק יקרא סי' מג ס"ק ב) שאין זה גורם להם להיחשב כמבואות המטונפים. מאידך, דעת הגר"ש אלישיב (קונטרס הלכות תפילין סס"א) שפחי אשפה גורמים לרחוב להיחשב כמבואות המטונפים, ובשו"ת אור לציון (ח"ב פ"ו תשובה יח) חילק שאם גוף הפחים התאכל על ידי האשפה דינם כגוף של רע"ו וממילא הרחוב נחשב למטונף, אך אם לא התאכל גוף הפח על ידי האשפה הרי היא נחשבת למכוסה.

14) ולקמן (סי' מג ס"ק ב) כתב שנחלקו אחרונים אם מעיקר הדין מותר לילך עם תפילין במבואות המטונפות, אלא שטוב לכסותן, או שמא יש לכסותן מעיקר הדין, ולענין הרצועות ושלוש הכריכות שעל האצבע, כתב לקמן (שם) שהסתפק המחצה"ש אם צריך לכסותן. ובשם הרדב"ז כתב, שאין צריך לכסות את הדל"ת והי"ד שברצועות, לפי שדרך קשיחה הן עשויות ולא דרך כתיבה.

[משנ"ב ס"ק ט]

אין צריך להקטין בו בביתו, בין שאין דעתו ללבוש באי¹¹⁵.

15) מקור דבריו הוא מהמג"א (סי' ד), ומשמע שאם דעתו ללבוש בביתו, ובאה הטלית לידו לפני התפילין, צריך להקדימה גם מפני שאין מעבירין על המצוות, והוכיח הש"ד המד (כללים מערכת הא"ף כלל רצג) מדבריו, שדין אין מעבירין על המצוות: שייך גם כשמצוה אחת היא חובת הגוף גמורה והשניה אינה חובת הגוף גמורה, שהרי מצות תפילין חובת הגוף גמורה היא, ואילו מצות ציצית אינה חובה גמורה, שהרי מי שאינו לבוש ארבע כפנות אינו חייב בה.

[משנ"ב ס"ק י]

קל הקורא קריאת שמע בלי תפילין¹¹⁶ הרי הוא קאלו מעיד עדות שקר בעצמו ח"ו¹¹⁷, ופרשו בתוספות, לפי שאומר "דקשקשם לאות" וגו' ואין קושרים¹¹⁸.

16) ולגבי תפילין דר"ה, כתב לקמן (סי' לד ס"ק טו) בשם הפמי"ג שיקרא בהן רק פרשת שמע ופרשת והיה אם שמעו, אבל פרשת ציצית אינו צריך, כיון שכבר תיקן החשש שמעיד עדות שקר כשקרא את שתי הפרשיות.

ובתשעה באב כשמניחים תפילין במנחה, כתב לקמן (סי' תקנה ס"ק ה) שלא יקרא אז פרשיות קריאת שמע וקדש, כיון שאז אינו זמן קריאת שמע ולכן דינו רק כקורא בתורה, ותשעה באב הרי אסור בתלמוד תורה כל היום.

17) אמנם אם אינו מכוון לצאת ידי חובה בקריאה זו, כתב לקמן (סי' מז ס"ק לג) שאין בזה משום עדות שקר.

ומי שזהיר לקרוא קריאת שמע עם הנץ, כתב בביה"ד לקמן (סי' נח ס"א ד"ה ומצה) שזהיר לקרוא בומנה סמוך לנץ, אפילו אם אין לו תפילין באותו זמן.

ומי שקורא קריאת שמע קודם התפילה משום שחושש לזמן קריאת שמע של המג"א, כתב הגר"ש אויערבך (שיח הלכה הע' ב) שאינו חייב להניח תפילין כדי שלא יהיה כמעיד עדות שקר, כיון שרוב העולם נוהג כהגרי"א, אבל אם חושש שיעבור גם את זמן הגרי"א, יניח תפילין, מאידך, דעת הגר"י קרליץ (חוט שני יום טוב קובץ ענינים עמ' שכת) שגם מי שקורא לפני סוף זמן קריאת שמע של המג"א יניח תפילין, ורק אם חושש שלא יספיק לפני הזמן גם להניח תפילין, יקרא אז קריאת שמע בלי תפילין, והגרי"ח קניבסקי (ספר זכרון שיח תפלה שאלה ז) כתב, שבאופן זה מוטב שיניח תפילין ויקרא קריאת שמע לפי זמן הגרי"א.

18) וכן האומר פסוק ראשון של שמע ויברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד בלא תפילין, כתב לקמן (סי' סה ס"ק ח), וכעין זה בסי' מז ס"ק לג) לגבי הנכנס לבית הכנסת ומוצא ציבור שקוראים קריאת שמע, שאף על פי שצריך לקרוא עמהם פסוק ראשון, מי"מ לא יכוון לצאת בזה ידי חובה, כדי שלא יהיה כמעיד עדות שקר. וכן מי שנודמנו לו תפילין באמצע קריאת שמע, כתב לקמן (סי' סו ס"ק טו) שיניחן מיד, כי בכל תיבה ותיבה של קריאת שמע מצוה שיהיו עליו תפילין.

[משנ"ב ס"ק יא]

יראה להכניס אהבת השם ויחברך בלב¹¹⁹, שלא יהיה פדוכר שקר ח"ו¹²⁰. ודע ולא אקרו בן אלא קשעושה בן פמזי¹²¹ וכו', בודאי אין לו לאחר קריאת שמע בומנה מקמת נה"ש¹²².

19) והודרך להגיע לכך, כתב בספרו שמירת הלשון (ח"ב חתימת הספר) שיתבונן בגדולת הבורא ורוממותו שהוא מחיה כל העולמות ובהיפוך קטנות ערך נפשו ועוירתו וחולתו, ואחר כך יכיר המשך במילואים עמוד 6

מילואים הלכות ציצית סימן כג כד

המשך מעמוד 62

להתעטף, חובה לחנכו בציצית משעה שידוע לאחוז את הציצית בזמן קריאת שמע, ומוכח שההסתכלות היא חלק מהמצוה, שאם לא כן לא היו משערים בה.

7) והוסיף בזה בספרו שמירת הלשון (חיב בחתימת הספר פ"ג), שמפשוטות לשון הכתוב משמע שיש בראיית הציצית תועלת להודרה במצוות השם ולא לתור אחר ראיית העינים, ואם כן מה נכון הוא לראות הציצית כמה פעמים ביום, ובפרט כשעולה איהו מחשבה שאנה טהורה על הלב, או איהו שהוא כעס, שאז טוב מאד להסתכל בציצית כדי שיפקע היצר.

[משנ"ב ס"ק ו]

ראיה מביאה לידי זכירה⁶⁶ וזכירה מביאה לידי מעשה⁶⁷.

6) ולדעת הסמ"ק (סי' כח) והחרדים (פ"י סי"א) הרי זו מצות עשה מן התורה, וביאר החרדים שם שלומדים מצות עשה זו מן הכתוב 'וראייתם אתו חרתם', שראיה מביאה לידי זכירה חכמה מביאה לידי מעשה, וכן הובא בסידור הגרי"א (עמוד 107), וביסוד ושו"ש העבודה (שער המורה פ"ו) כתב כן בדעת רש"י במנחות (מוד, א ד"ה בציצית), וכן כתב בשם ר' חיים ויטאל, ובשו"ת אגרות משה (א"ח סי' ג) וכן כתב שכן משמע ברמ"א לעיל (סי' יו"ג) שכתב שקטן היריע

הלכות ציצית סימן כד כה

המשך מעמוד לב

הציצית לפני הנחת התפילין הוא משום שימעלין בקדוש, וביאר בשו"ת הר צבי (חי"א סי' כ) את תשובת הביאור הלכה, שכשהמצוה היא בפעולה שחייב לגופו, יש להקדים את המקורש יותר, אבל כשצריך להתלבש בשתי מצוות הנעשות בגופו וגופו מתעלה על ידו, על כך נאמר שימעלין בקדוש ותחילה יבסח עצמו בטלית שהיא כיסוי של מצוה, ואחר כך יניח תפילין שמקשר את עצמו בקשר היחוד והקדושה.

[ביה"ל ד"ה שמעלין]

וכן בזה לתוך קושית השי"א הודגל מרבבה¹⁰.

10) קושיהם היא, שהרי לא נאמר דין 'מעלין בקדוש' אלא לגבי העלאת חפץ מקדושה קלה לקדושה חמורה, אבל כשיש נדון איוו מן המצוות להקדים, הרי מבורר במשנה (זבחים פ"י מ"ב) שיש להקדים את המקדש יותר, ולא להקדים את הפחות מקדש כדי להיות מן המעלין בקדוש, ואם כן כיצד כתב השר"ע שהטעם להקדים לבישת

הלכות תפילין סימן כה

המשך מעמוד 64

איסור אין בזה.
22) ואפילו כשהוא רק ספק שמא יאחר זמן קריאת שמע, כתב לקמן (סי' נח ס"ק ה) שלא ימתין, אלא יקרא קריאת שמע מיד בלא תפילין, וכשקרא קריאת שמע בלא תפילין ואחר כך הודגלו לו תפילין, כתב לקמן (שם) שיקרא עמו קריאת שמע או פרושה אחרת או מזמור תהלים, ומי שלא התפלל שחרית ומתפלל שתי תפילות במנחה, כתב בספרו מנחה ישראל (פ"ו סי' ג) שראוי ונכון להתפלל תפילות אלו עם תפילין, כיון שלא זכה להתפלל שחרית עם תפילין.

רב טוב הבורא עליו בהתמדת טובותיו מיום ודיוו על הארץ לא לפי מעשיו, ומסתיר עונותיו מבני אדם ומאריך לו. ואם קשה לו לכוון בונה זו בשעת קריאת שמע, כתב (שם) שיראה להתבונן בזה לפחות פעם אחת ביום לאחר התפילה, וטוב שיעשה בן לפני האבילה, ככל המצוות שאין לאכול עד שיקיימן.

20) ולענין הקורא קריאת שמע בלא ציצית האם נחשב כמעיד עדות שקר, ראה מה שכתב לעיל סי' כד ס"ק ג, ומה שכתבנו שם.

21) ואם אינו עושה בכוונה, כתב לקמן (סי' מו ס"ק ג) שאפילו

הלכות תפילין סימן כו

המשך מעמוד 72

כאן שהלאק בטל לגמרי לעור ונעשה עמו כדבר אחד, והגרי"ג קרליץ (חוט שני פסח ע"ג שה) הסתפק בזה, ולמעשה היקל רק כשאין בלאק ממשות.

(חי"ה סי' יד) שכיון שנתנוהו כדי להגן על הבתים אינו פוסל, וכמו שכתב בשו"ת מוה"ר"ם שיק (ויד סוף סי' רפח) שכל מה שנעשה כדי לשומרו ולהחזיקו, דינו כמי שנעשה לנאותו ובטל ואינו חרץ, ובפרט

הלכות תפילין סימן כז

המשך מעמוד לט

וכו', תיק תפילין אסור בשל 'שעטנו, כמו מטפחת ספרים¹¹.
14) אמנם לעיל (סי' כז ס"ק לב) כתב, שכיון שבתיחורא יש יותר קדושה מן הרצועות, אין לכרוך בשעת הנחת התפילין את הרצועות על התיחורא, אלא אם כן עושה זאת כדי שלא יחוו התפילין ממקומן (הערת השיח הלכה סי' כז אות כט מ"ב ס"ק לב).

עם הציבור, היה הגרי"ח זונפלד (שבובי אש ה' תפילין) נוהר להניח את השל ראש בתוך התיק קודם שחלץ את של יד, כדי שלא ישכח לאחר מכן ויניח את השל יד בתוך התיק קודם השל ראש.

[משנ"ב ס"ק ט]

אלא בצדדי הקתים על התחורא¹⁴ וכו', צריך לאחז התפילין ביד¹⁵

